

Sygnatura akt I C 481/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 marca 2023 r.

Sąd Okręgowy w Sieradzu – Wydział I Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: sędzia Dagmara Kos

Protokolant: Iwona Bartel

po rozpoznaniu w dniu 3 marca 2023 roku w Sieradzu na rozprawie

sprawy z powództwa E. S. i R. S.

przeciwko (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą we W.

o ustalenie i zapłatę ewentualnie o ustalenie i zapłatę

1. ustala, że umowa kredytu hipotecznego nominowanego do CHF nr (...) standardowe oprocentowanie zawarta w dniu 17 kwietnia 2008 r. pomiędzy E. S. i R. S. a (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą we W. jest nieważna,
2. zasądza od pozwanego (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą we W. łącznie na rzecz powodów E. S. i R. S. kwotę 320.295,83 (trzysta dwadzieścia tysięcy dwieście dziewięćdziesiąt pięć złotych osiemdziesiąt trzy grosze) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 18 października 2022 r. do dnia zapłaty,
3. zasądza od pozwanego (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą we W. łącznie na rzecz powodów E. S. i R. S. kwotę 11.817,00 (jedenaście tysięcy osiemset siedemnaście) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów procesu w tym kwotę 10.800,00 (dziesięć tysięcy osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 481/22

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 23 listopada 2022 r. skierowanym przeciwko pozwanemu (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą we W. powodowie E. S. i R. S. wnosili o ustalenie, iż umowa kredytu hipotecznego nominowanego do CHF nr (...) standardowe oprocentowanie z dnia 17 kwietnia 2008 r. jest nieważna w całości i zasądzenie od pozwanego do majątku objętego ich wspólnością ustawową kwoty 320.295,83 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 18 października 2022 r. do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnie pobranych kwot. Ewentualnie wnosili oni o stwierdzenie, że zawarte w umowie kredytu hipotecznego nominowanego do CHF nr (...) standardowe oprocentowanie postanowienia § 2 pkt 1, § 3 pkt 2, § 5 pkt 3, 5, 6, 7 – zdanie czwarte, § 11 pkt 4 zdanie 1, § 13 pkt 5 stanowią klauzule niedozwolone i jako takie są bezskuteczne i zasądzenie od pozwanego do majątku objętego ich wspólnością ustawową kwoty 65.841,00 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 16 września 2022 r. do dnia zapłaty tytułem zwrotu nadpłaconych kwot na skutek zastosowania w umowie niedozwolonych mechanizmów waloryzacyjnych. Ponadto wnosili oni o zasądzenie od pozwanego solidarnie na ich rzecz kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

(pozew- k.3-25)

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powodów na jego rzecz zwrotu kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Z ostrożności

procesowej i na wypadek unieważnienia przez sąd umowy kredytu podnosił zarzut potrącenia wierzytelności powodów o zapłatę dochodzonej pozwem kwoty z wzajemną wierzytelnością pozwanego o zwrot kwoty udzielonego powodom kredytu to jest kwoty 231.186,22 zł oraz wierzytelnością pozwanego z tytułu wynagrodzenia za korzystanie z kapitału to jest kwoty 88.440,64 zł. Ponadto z ostrożności procesowej i na wypadek unieważnienia przez sąd umowy kredytu oraz nieuwzględnienia zarzutu potrącenia podnosił zarzut zatrzymania kwoty 231.186,22 zł stanowiącej roszczenie pozwanego w stosunku do powodów o zwrot kwoty udzielonego powodom kredytu oraz kwoty 88.440,64 zł stanowiącej roszczenie pozwanego o zwrot tzw. wynagrodzenia za korzystanie z kapitału.

(odpowiedź na pozew- k.62-103)

Na rozprawie w dniu 3 marca 2023 r. pełnomocnik powodów popierał powództwo i wnosił o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów procesu a pełnomocnik pozwanego wnosił o oddalenie powództwa i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu. Ponadto podniósł on wobec powodów na wypadek unieważnienia przez sąd umowy kredytu zarzut potrącenia wierzytelności powodów o zapłatę dochodzonej pozwem kwoty z wzajemną wierzytelnością pozwanego o zwrot kwoty udzielonego powodom kredytu to jest kwoty 231.186,22 zł oraz wierzytelnością pozwanego z tytułu wynagrodzenia za korzystanie z kapitału to jest kwoty 88.440,64 zł a na wypadek unieważnienia przez sąd umowy kredytu oraz nieuwzględnienia zarzutu potrącenia podnosił zarzut zatrzymania kwoty 231.186,22 zł stanowiącej roszczenie pozwanego w stosunku do powodów o zwrot kwoty udzielonego powodom kredytu oraz kwoty 88.440,64 zł stanowiącej roszczenie pozwanego o zwrot tzw. wynagrodzenia za korzystanie z kapitału.

(protokół rozprawy z dnia 3 marca 2023 r. na płycie CD 00:02:14 – 00:47:53- koperta k.144)

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

W 2008 r. będący małżonkami pozostającymi w ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej powodowie E. S. i R. S. potrzebowali środków finansowych na zakup domu. Na ten cel potrzebna im była kwota około 230.000,00 zł. W celu jej pozyskania postanowili oni zaciągnąć kredyt. Powodowie sprawdzali ofertę kredytową innych banków jednak byli oni informowani w nich, że nie mają zdolności kredytowej do zaciągnięcia kredytu. W pozwanym banku (...) Spółka Akcyjna z siedzibą we W. także poinformowano ich że nie mają zdolności kredytowej do zawarcia umowy kredytu złotówkowego i nie przedstawiano im oferty zawarcia takiej umowy ale przedstawiono im ofertę zawarcia umowy kredytu indeksowanego kursem franka szwajcarskiego. Pracownik banku poinformował ich, iż frank szwajcarski jest bardzo stabilną walutą i że jego kurs w ostatnich latach był stabilny. Nie przedstawiał on powodom informacji historycznej wskazującej jak w poprzednich latach kształtował się kurs tej waluty. Nie przedstawiał im też symulacji pokazującej jak zmiana kursu franka szwajcarskiego wpłynie na wysokość ich zobowiązania. Powodowie nie byli również informowani o tym w jaki sposób bank tworzy własne tabele kursowe. Pracownik banku nie wyjaśniał im ponadto, że do przeliczeń kredytu do wypłaty i spłaty rat bank będzie stosować dwa różne kursy – kurs kupna i kurs sprzedaży. Powodowie próbowali negocjować wysokość prowizji za udzielenie kredytu ale dowiedzieli się, że nie ma takiej możliwości.

(zeznania powodów: E. S.- protokół rozprawy z dnia 3 marca 2023 r. na płycie CD 00:35:16 – 00:35:54 w zw. z 00:02:52 – 00:18:06- koperta k.144, R. S.- protokół rozprawy z dnia 3 marca 2023 r. na płycie CD 00:35:54 – 00:36:30 w zw. z 00:18:06 – 00:31:18- koperta k.144)

Powodowie złożyli w dniu 6 marca 2008 r. wniosek kredytowy na druku pozwanego. Wnioskowali w nim o przyznanie im kredytu na sfinansowanie nabycia nieruchomości zabudowanej domem jednorodzinny położonej w O. na działce nr (...) objętej księgą wieczystą KW nr (...). Wskazywali, że ich udział własny w tej inwestycji to kwota 82.500,00 zł, co stanowi 27,60 % jej wartości. Wnioskowali o kwotę 217.500,00 zł kredytu do wypłaty udzielonego w walucie CHF na 300 miesięcy. Wnioskowali też, by kredyt był im wypłacony w jednej transzy. Wniosek powodów o kredyt został rozpatrzony pozytywnie w dniu 12 sierpnia 2008 r.

(kserokopia wniosku- k.107-109)

Przed podpisaniem umowy powodowie byli w banku około 3 razy. Gdy przybyli podpisać umowę, była już ona przygotowana do podpisu. Powodowie pytali czy mogą wziąć projekt umowy, by zapoznać się z nim w domu ale dowiedzieli się, że nie ma takiej możliwości. Czytali oni pobieżnie umowę przed podpisaniem, gdyż za nimi stali w kolejce kolejni klienci banku. Powodowie nie zadawali pracownikowi banku pytań co do treści umowy. Przed podpisaniem umowy powodowie nie wiedzieli jakie będzie saldo ich zobowiązania przeliczone na walutę CHF.

(zeznania powodów: E. S.- protokół rozprawy z dnia 3 marca 2023 r. na płycie CD 00:35:16 – 00:35:54 w zw. z 00:02:52 – 00:18:06- koperta k.144, R. S.- protokół rozprawy z dnia 3 marca 2023 r. na płycie CD 00:35:54 – 00:36:30 w zw. z 00:18:06 – 00:31:18- koperta k.144)

W dniu 17 kwietnia 2008 r. powodowie zawarli z (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą we W. umowę kredytu hipotecznego nominowanego do CHF nr (...) standardowe oprocentowanie. Zgodnie z § 2 ust. 1 tej umowy bank udzielił im kredytu w kwocie 231.186,22 zł nominowanego do waluty CHF według kursu kupna CHF obowiązującego w Banku w dniu uruchomienia całości kredytu lub jego poszczególnych transz – w przypadku wypłaty kredytu w transzach, na okres 300 miesięcy od dnia podpisania umowy na cel określony w § 1 ust. 1 umowy – sfinansowanie nabycia nieruchomości zabudowanej domem jednorodzinny położonej w O. na działce nr (...) objętej księgą wieczystą KW nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Łasku. W myśl § 2 ust. 2 informacje o okresie kredytowania, kwocie kredytu w CHF, wysokości kursu kupna obowiązującego w Banku w dniu uruchomienia kredytu, wysokości oprocentowania oraz o wysokości i terminach płatności rat miały zostać określone w „Harmonogramie spłat”. Harmonogram spłat miał być przekazywany kredytobiorcom co 6 miesięcy na kolejny 6 – miesięczny okres. Pierwszy harmonogram miał być przekazany kredytobiorcom niezwłocznie po uruchomieniu kredytu a kredytobiorcy upoważnili Bank do jednostronnego sporządzenia Harmonogramu spłat oraz do sporządzania jego zmian w okresie kredytowania zgodnie z postanowieniami umowy oraz każdorazowego przekazywania im Harmonogramu spłat. Zgodnie z § 3 ust. 2 umowy kredyt miał być wypłacony w złotych polskich przy jednoczesnym przeliczeniu wysokości wypłacanej kwoty (transzy) na CHF według kursu kupna CHF obowiązującego w Banku w dniu wypłaty środków.

(zeznania powodów: E. S.- protokół rozprawy z dnia 3 marca 2023 r. na płycie CD 00:35:16 – 00:35:54 w zw. z 00:02:52 – 00:18:06- koperta k.144, R. S.- protokół rozprawy z dnia 3 marca 2023 r. na płycie CD 00:35:54 – 00:36:30 w zw. z 00:18:06 – 00:31:18- koperta k.144, kserokopia umowy- k.30-34)

W myśl § 3 ust. 1 uruchomienie kredytu miało nastąpić w jednej transzy w drodze przelewu środków. Kredyt miały być wypłacony w okresie jednego miesiąca od zawarcia umowy na podstawie pisemnej dyspozycji kredytobiorców pod warunkiem spełnienia przez kredytobiorców warunków z § 3 ust. 3 umowy. Pierwsza transza kredytu miała obejmować kwotę prowizji – 3.467,79 zł, kwotę opłaty za ubezpieczenie kredytu – 1.988,20 zł, kwotę opłaty za ubezpieczenie na życie na okres 5 lat od dnia podpisania umowy – 4.762,44 zł i kwotę opłaty za ubezpieczenie na wypadek utraty pracy lub częściowej niezdolności do pracy na okres 5 lat od dnia podpisania umowy – 3.467,79 zł. Zgodnie z § 3 ust. 3 tej umowy uruchomienie kredytu miało nastąpić nie później niż w terminie 5 dni roboczych od dnia, w którym kredytobiorcy spełnią ostatni z następujących warunków: ustanowią prawne zabezpieczenie spłaty kredytu zgodnie z § 11 ust. 1 i 6 umowy z wyłączeniem postanowień § 11 ust. 1 lit. a, udokumentują wniesienie minimalnego wkładu własnego, chyba że dokumenty potwierdzające wniesienie wkładu własnego zostały przedłożone wraz z wnioskiem kredytowym, przedłożą pisemną dyspozycję wypłaty środków, przedłożą notarialną umowę sprzedaży przedmiotu kredytu, przedłożą wniosek o wpis hipoteki do księgi wieczystej potwierdzony przez sąd wieczysto – księgowy wraz z dowodem opłaty wniosku oraz oświadczenie o ustanowieniu hipoteki i przedłożą polisę ubezpieczenia nieruchomości wraz z jej cesją na Bank.

(zeznania powodów: E. S.- protokół rozprawy z dnia 3 marca 2023 r. na płycie CD 00:35:16 – 00:35:54 w zw. z 00:02:52 – 00:18:06- koperta k.144, R. S.- protokół rozprawy z dnia 3 marca 2023 r. na płycie CD 00:35:54 – 00:36:30 w zw. z 00:18:06 – 00:31:18- koperta k.144, kserokopia umowy- k.30-34)

Zgodnie z § 2 ust. 3 umowy prowizja banku zawarta miała być w kwocie kredytu i wynosić 3.467,79 zł.

(kserokopia umowy- k.30-34)

Zgodnie z § 2 ust. 4 umowy oprocentowanie kredytu miało być zmienne jednak nie wyższe niż czterokrotność wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne) obowiązującej w dniu, za który naliczane jest oprocentowanie. Miało się ono równać sumie stopy bazowej, o której mowa w § 2 ust. 5 obowiązującej w dniu uruchomienia kredytu lub jego pierwszej transzy oraz stałej marży Banku wynoszącej 1,99 % w stosunku rocznym. Oprocentowanie kredytu na dzień podjęcia decyzji kredytowej wynosiło 4,91 % w stosunku rocznym. Zgodnie z § 2 ust. 5 umowy za obowiązującą w dniu uruchomienia kredytu lub jego pierwszej transzy stopę bazową miało się przyjmować wysokość stawki LIBOR 6M dla CHF ustalaną dwa dni przed dniem, w którym stopa bazowa miała obowiązywać, o godzinie 11:00 czasu londyńskiego i ogłaszanej na stronach informacyjnych Reuters. W przypadku braku notowań stawki LIBOR 6M dla danego dnia, do wyliczenia stopy procentowej miało się stosować notowania z dnia poprzedzającego, w którym było prowadzone notowanie stawki LIBOR 6M. Stopę bazową miało się zaokrąglać zgodnie z zasadami matematycznymi do dwóch miejsc po przecinku.

(kserokopia umowy- k.30-34)

Zabezpieczeniem wiarygodności Banku z tytułu udzielonego kredytu w myśl § 11 ust. 1 umowy była hipoteka kaucyjna do wysokości 462.372,44 zł ustanowiona na nieruchomości położonej w O. oznaczonej numerem działki (...) objętej księgą wieczystą KW nr (...), weksel im blanco z wystawienia kredytobiorców wraz z deklaracją wekslową, cesja praw z polisy ubezpieczenia przedmiotu zabezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych przy sumie ubezpieczenia równej co najmniej aktualnej wartości rynkowej nieruchomości (pomniejszonej o wartość gruntu – jeśli została określona przez rzeczoznawcę majątkowego) oraz wskazanie Banku jako pierwszego uposażonego z tytułu ubezpieczenia na życie kredytobiorcy do wysokości całkowitego zadłużenia z tytułu umowy kredytu.

(kserokopia umowy- k.30-34)

W myśl § 5 ust. 1 umowy kredytobiorcy zobowiązali się do spłaty kredytu w 300 malejących ratach kapitałowo – odsetkowych w terminie do 20 dnia każdego miesiąca począwszy od miesiąca, w którym kredyt został wypłacony w całości, pod warunkiem, że okres między wypłatą kredytu a deklarowanym dniem spłaty jest dłuższy niż 15 dni. W przypadku, gdy okres ten jest krótszy, kredytobiorcy mieli rozpocząć spłatę kredytu od 20 dnia miesiąca następnego. Wysokość rat kapitałowo – odsetkowych miała zostać określona w Harmonogramie spłat. Zgodnie z § 5 ust. 2 umowy Bank udzielił powodowi karencji w spłacie kapitału w okresie od dnia uruchomienia kredytu lub jego pierwszej transzy do dnia płatności raty nr 0. Od dnia uruchomienia I transzy kredytu do dnia całkowitej wypłaty kwoty kredytu oraz w okresie karencji kredytobiorcy zobowiązali się spłacać odsetki naliczane zgodnie z postanowieniami umowy w terminie do dnia 20 każdego miesiąca. Po uruchomieniu I transzy kredytu Bank miał zawiadomić kredytobiorców na piśmie o wysokości należnych odsetek od kredytu, które kredytobiorcy powinni płacić Bankowi do dnia uruchomienia kolejnej transzy. Po każdorazowej wypłacie kolejnej transzy Bank miał zawiadamiać kredytobiorców o aktualnej wysokości należnych odsetek od kredytu. Stosownie do § 5 ust. 3 umowy wysokość rat kapitałowo – odsetkowych miała zostać ustalona po przeliczeniu kwoty wypłaconego kredytu na CHF stosownie do postanowień umowy. Zgodnie z § 5 ust. 4 umowy raty wraz z należnymi odsetkami miały być płatne w złotych w kwocie stanowiącej równowartość CHF na rachunek kredytu wskazany w umowie. W myśl § 5 ust. 5 umowy jako datę spłaty raty kredytu przyjmuje się datę wpływu środków na rachunek kredytu. Kwota wpłaty raty w złotych przeliczana miała być na CHF według kursu sprzedaży obowiązującego w Banku w dniu wpływu środków do Banku.

(zeznania powodów: E. S.- protokół rozprawy z dnia 3 marca 2023 r. na płycie CD 00:35:16 – 00:35:54 w zw. z 00:02:52 – 00:18:06- koperta k.144, R. S.- protokół rozprawy z dnia 3 marca 2023 r. na płycie CD 00:35:54 – 00:36:30 w zw. z 00:18:06 – 00:31:18- koperta k.144, kserokopia umowy- k.30-34)

W wykonaniu umowy pozwany wypłacił powodowi kwotę 231.186,22 zł, co stanowiło po przeliczeniu równowartość 113.940,97 CHF.

(kserokopia informacji pozwanego- k.35)

W dniu 3 czerwca 2013 r. powodowie zawarli z pozwanym aneks do umowy kredytu hipotecznego nominowanego do CHF nr (...) z dnia 17 kwietnia 2008 r., w którym zmienili zabezpieczenie spłaty kredytu.

(kserokopia aneksu- k.41)

W dniu 21 grudnia 2021 r. powodowie zawarli z pozwanym kolejny aneks do umowy kredytu hipotecznego nominowanego do CHF nr (...) z dnia 17 kwietnia 2008 r., w którym zmienili zabezpieczenie spłaty kredytu.

(kserokopia aneksu- k.42)

W okresie od 17 czerwca 2008 r. do 2 września 2022 r. powodowie wpłacili na poczet spłaty kredytu kwotę 320.295,83 zł.

(kserokopia informacji pozwanego- k.36-38)

W piśmie z dnia 26 września 2022 r. pełnomocnik powodów wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 320.295,83 zł tytułem zwrotu kwoty uiszczonej na jego rzecz w związku z zawarciem w dniu 17 kwietnia 2008 r. nieważnej umowy kredytu hipotecznego nominowanego do CHF nr (...) w terminie 14 dni od doręczenia pisma. Pismo to pozwany odebrał w dniu 3 października 2022 r. W odpowiedzi na to pismo pozwany nie zgodził się z twierdzeniem powodów, że zawarta przez nich umowa kredytu jest nieważna.

(kserokopia pisma pełnomocnika powodów- k.27, kserokopia pełnomocnictwa- k.28, kserokopia zwrotnego potwierdzenia odbioru pisma- k.29, kserokopia pisma pozwanego- k.43-44)

W odpowiedzi na pozew pełnomocnik pozwanego z ostrożności procesowej i na wypadek unieważnienia przez sąd umowy kredytu podnosił zarzut potrącenia wierzytelności powodów o zapłatę dochodzonej pozewem kwoty z wzajemną wierzytelnością pozwanego o zwrot kwoty udzielonego powodowi kredytu to jest kwoty 231.186,22 zł oraz wierzytelnością pozwanego z tytułu wynagrodzenia za korzystanie z kapitału to jest kwoty 88.440,64 zł. Ponadto z ostrożności procesowej i na wypadek unieważnienia przez sąd umowy kredytu oraz nieuwzględnienia zarzutu potrącenia podnosił zarzut zatrzymania kwoty 231.186,22 zł stanowiącej roszczenie pozwanego w stosunku do powodów o zwrot kwoty udzielonego powodowi kredytu oraz kwoty 88.440,64 zł stanowiącej roszczenie pozwanego o zwrot tzw. wynagrodzenia za korzystanie z kapitału. Oba te zarzuty wyartykułował on też w obecności powodów na rozprawie w dniu 3 marca 2023 r.

(odpowiedź na pozew- k.62-103, protokół rozprawy z dnia 3 marca 2023 r. na płycie CD 00:02:14 – 00:02:43- koperta k.144)

Ustaleń stanu faktycznego Sąd dokonał w oparciu o zeznania powodów oraz powołane wyżej dokumenty, których treści strony nie kwestionowały a pozostałe złożone dokumenty Sąd pominął, jako że nie miały one znaczenia dla rozstrzygnięcia.

Sąd pominął dowód z opinii biegłego z zakresu rachunkowości i finansów na fakty wskazane w pozwie oraz pominął dowód z opinii biegłego z zakresu bankowości na fakty wskazane w odpowiedzi na pozew uznając, iż nie miały one znaczenia dla rozstrzygnięcia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powodowie domagali się w pierwszej kolejności stwierdzenia nieważności umowy kredytu hipotecznego nominowanego do CHF nr (...) standardowe oprocentowanie z dnia 17 kwietnia 2008 r. i zasądzenia od pozwanego na ich rzecz do ich majątku wspólnego kwoty 320.295,83 zł stanowiącej nienależnie pobrane przez pozwanego kwoty na podstawie tej umowy.

Jak wynika z art. 189 kpc powód może żądać ustalenia przez Sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. W orzecznictwie i doktrynie przyjmuje się, że interes prawny w rozumieniu tego przepisu istnieje wówczas, gdy zachodzi niepewność stanu prawnego lub prawa, powodująca potrzebę ochrony prawnej. Niepewność ta musi mieć charakter obiektywny, to jest istnieć na podstawie rozumnej oceny sytuacji, w której powód występuje z tego rodzaju powództwem. Dlatego też nie można zakwestionować interesu prawnego w żądaniu ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma ono znaczenie zarówno dla obecnych jak i przyszłych możliwych, ale obiektywnie prawdopodobnych stosunków prawnych i praw, czy sytuacji prawnej podmiotu występującego z żądaniem (patrz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2006 r., II CK 395/05).

W ocenie Sądu powodowie mają interes prawny w ustaleniu nieważności umowy kredytu, niezależnie od losów równoległe zgłaszanego przez nich żądania zapłaty. Podpisanie przez strony umowy kredytu wygenerowało bowiem długoterminowy stosunek prawny, który zgodnie z jego treścią nie został dotychczas wykonany. Ewentualne uwzględnienie roszczenia powodów o zwrot dokonanych przez nich do tej pory świadczeń na rzecz pozwanego na podstawie tejże umowy nie ureguluje w sposób definitywny wzajemnych relacji stron. Wniosek przeciwny byłby zasadny tylko przy przyjęciu, że prawomocne orzeczenie sądu wiąże nie tylko w zakresie sentencji, ale również motywów rozstrzygnięcia, co do czego nie ma jednak zgody w orzecznictwie i doktrynie. Stwierdzenie natomiast nieważności umowy przesądza nie tylko o potencjalnej możliwości domagania się zwrotu już spełnionych świadczeń ale także rozstrzyga w sposób ostateczny o braku obowiązku spełniania w przyszłości wynikających z umowy świadczeń, a więc o zezwoleniu na zaprzestanie spłaty kolejnych rat kredytu. Orzeczenie stwierdzające nieważność umowy niweczy jej skutki ex tunc i z uwagi na związanie zarówno stron, jak i innych sądów jego treścią z mocy art. 365 § 1 kpc, jako swoisty prejudykat, ma istotne znaczenie dla dalszych czynności stron w związku ze spłacaniem kredytu przez powodów. (patrz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 28 października 2018 roku, sygn. I ACa 623/17) Orzeczenie ustalające znosi zatem wątpliwości stron i zapobiega dalszemu sporowi o roszczenia banku wynikające z umowy. To zaś przesądza o wykazaniu przez powodów posiadania przez nich interesu prawnego w ustaleniu nieważności umowy kredytu.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia przez strony umowy (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 2324 ze zm.), przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. W myśl art. 69 ust. 2 prawa bankowego umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Z powyższego wynika, że umowa kredytu jest umową nazwaną. Wynikająca z ustawy definicja tej umowy wskazuje, że jest ona umową dwustronnie zobowiązującą. Z jednej strony, bank zobowiązany jest do oddania do dyspozycji drugiej strony kwoty kredytu, a jednocześnie staje się uprawniony do uzyskania spłaty oddanej do dyspozycji kredytobiorcy kwoty. Z drugiej strony, kredytobiorca ma prawo domagać się od banku wypłaty kredytu, a potem obciąża go obowiązek zwrotu oddanej do jego dyspozycji kwoty. Wobec nałożenia na kredytobiorcę obowiązku zapłacenia bankowi odsetek oraz prowizji, które mają charakter wynagrodzenia za korzystanie ze środków pieniężnych banku, umowa kredytu jest odpłatna. Jest też umową konsensualną, to znaczy dochodzi do skutku w wyniku samego

uzgodnienia przez strony jej podstawowych postanowień. Przedmiotem kredytu musi być określona kwota pieniężna. W umowie muszą być też określone zasady spłaty sumy kredytu.

W chwili zawarcia umowy kredytu przez powódów prawo bankowe nie przewidywało literalnie możliwości udzielania kredytów denominowanych i indeksowanych. Dopiero ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 165, poz. 984), która weszła w życie w dniu 26 sierpnia 2011 r., dodano w art. 69 ust. 2 pkt 4 a, zgodnie z którym w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, umowa o kredyt powinna określać szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo – odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu. Ponadto ustawą tą do art. 69 dodano ust. 3, zgodnie z którym w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kapitałowo – odsetkowych oraz dokonać przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie. W tym przypadku w umowie o kredyt określa się także zasady otwarcia i prowadzenia rachunku służącego do gromadzenia środków przeznaczonych na spłatę kredytu oraz zasady dokonywania spłaty za pośrednictwem tego rachunku.

Choć ustawa prawo bankowe w chwili zawarcia umowy przez powódów i pozwanego literalnie nie przewidywała możliwości udzielania kredytów indeksowanych, nie budzi wątpliwości Sądu dopuszczalność konstruowania w tym czasie zarówno umów kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do waluty obcej, w których wysokość kwoty kredytu wyrażonej w złotych jest określana (indeksowana) według kursu danej waluty obcej w dniu wydania, jak i umów kredytu denominowanego w walucie obcej, w których wartość kwoty kredytu jest wyrażona w walucie obcej, ale jest uruchamiana w złotych po przyjętym kursie przeliczeniowym. Zastosowanie bowiem konstrukcji przeliczeń pomiędzy walutą krajową i walutami zagranicznymi w celu ustalenia wysokości świadczeń, do których obowiązany jest kredytobiorca w ramach realizacji obowiązku zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu i zapłaty odsetek nie narusza istoty umowy kredytu. Nadal zachowana jest zasada, zgodnie z którą bank udostępnia kredytobiorcy kapitał kredytu, kredytobiorca go wykorzystuje i zobowiązany jest do zwrotu. Zastosowanie przeliczeń oznacza jedynie modyfikację wysokości świadczeń, do których zobowiązane będą strony, ale nie ingeruje w ogólną konstrukcję umowy. Zabieg taki mieści się w granicach swobody umów (art. 353¹ kc). W przypadku umów kredytu indeksowanego miała miejsce modyfikacja istniejącej umowy nazwanej – umowy kredytu, która doprowadziła do wykształcenia się w obrocie pewnego rodzaju tych umów, cechujących się określonymi zasadami ustalania świadczeń stron. Wykształcenie się w praktyce umów o określonych cechach doprowadziło następnie do ich częściowej regulacji ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw.

Zgodnie z art. 4 powołanej wyżej ustawy w przypadku kredytów lub pożyczek pieniężnych zaciągniętych przez kredytobiorcę lub pożyczkobiorcę przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy ma zastosowanie art. 69 ust. 2 pkt 4 a w stosunku do tych kredytów lub pożyczek pieniężnych, które nie zostały całkowicie spłacone – do tej części kredytu lub pożyczki, która pozostała do spłacenia. W tym zakresie bank dokonuje bezpłatnie stosownej zmiany umowy kredytowej lub umowy pożyczki. Wskazany przepis wprost potwierdza zatem stosowanie przepisów dodanych ustawą nowelizującą prawo bankowe do umów zawartych przed tą nowelizacją. W tej sytuacji nielogicznym byłoby uznanie, że wyrażona w nim norma nie ma zastosowania, gdyż wcześniej zawarte umowy kredytu indeksowanego czy denominowanego są nieważne jako niedopuszczalne w dacie ich zawierania.

Zgodnie z art. 385¹ kc postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Z przepisu tego wynika zatem, że aby uznać postanowienie umowne za niedozwolone powinny zostać spełnione następujące przesłanki:

- postanowienie nie było indywidualnie uzgodnione (nie było negocjowane),

- postanowienie nie dotyczy sformułowanych jednoznacznie głównych świadczeń stron,
- w wyniku zawarcia w umowie tego postanowienia prawa i obowiązki konsumenta zostały ukształtowane w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami,
- doszło tym samym do rażącego naruszenia interesów konsumenta.

Zgodnie z art. 385² kc oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny.

W przedmiotowej sprawie poza sporem pozostawało, że powodowie zawierając umowę kredytu działali jako konsumenci. Sąd nie miał też wątpliwości, że kredytobiorcy nie mieli wpływu na kształt postanowień dotyczących klauzul indeksacyjnych zawartych w § 2 ust. 1, § 3 ust. 2 i § 5 ust. 5 umowy oraz postanowień zawartych w § 5 ust. 3 umowy. Od ich decyzji zależało czy zawrzeć umowę, w jakiej wysokości chcieliby zaciągnąć kredyt i na jaki okres. Pozwany nie wykazał natomiast, że kredytobiorcy indywidualnie uzgodnili wyżej wskazane postanowienia dotyczące klauzuli waloryzacyjnej, w tym sposób ustalenia wysokości kursów waluty po jakich miały być przeliczone kredyt do wypłaty oraz czas, w którym ustalona zostanie wysokość rat. W tym miejscu zaznaczyć należy, że zgodnie z art. 385¹ § 4 kc ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje.

Pojęcie postanowień określających główne świadczenia stron kojarzone jest ze świadczeniami charakteryzującymi daną umowę, określającymi jej istotę, czyli tzw. essentialia negotii, rozumiane jako cechy, według których dokonuje się kwalifikacji konkretnej czynności prawnej do ustawowo wyróżnionych typów czynności. Ocena powinna być dokonywana w odniesieniu do konkretnej umowy z uwzględnieniem indywidualnych okoliczności.

Zdaniem Sądu głównego świadczenia stron, w przypadku umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, dotyczą również klauzule indeksacyjne określające kurs wymiany waluty obcej w jakiej ustalane jest zobowiązanie kredytobiorcy i przeliczana jest wysokość podlegającej spłacie w PLN raty kredytu. Decydują one bowiem o wysokości głównych świadczeń kredytobiorcy oraz o wysokości tzw. spreadu walutowego, stanowiącego de facto element wynagrodzenia banku za udzielony kredyt.

Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, że klauzule indeksacyjne zawarte w § 2 ust. 1, § 3 ust. 2 i § 5 ust. 5 umowy dotyczą głównych świadczeń stron umowy. Rozważenia zatem wymagało czy powyższe postanowienia umowne zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, co zgodnie z art. 385¹ § 1 kc wykluczałoby ich kontrolę pod kątem nieuczciwego charakteru w obrocie z konsumentami.

W ocenie Sądu zapis § 2 ust. 1 umowy kredytu stanowiący, że „Bank udziela kredytu w kwocie 231.186,22 zł nominowanego do waluty CHF według kursu kupna CHF obowiązującego w Banku w dniu uruchomienia całości kredytu lub jego poszczególnych transz – w przypadku wypłaty kredytu w transzach” oraz zapis § 3 ust. 2 umowy stanowiący, że kredyt jest wypłacany w złotych polskich przy jednoczesnym przeliczeniu wysokości wypłacanej kwoty (transzy) na CHF według kursu kupna CHF obowiązującego w Banku w dniu wypłaty środków” są postanowieniami, które naruszają wymóg przejrzystości materialnej umowy co do wyrażonej w walucie CHF wartości udzielonego kredytu. Na podstawie tych postanowień umowy nie można bowiem określić kwoty pieniężnej odpowiadającej wartości udzielonego kredytu w walucie obcej jako walucie rozliczeniowej. Ustalenie tej kwoty zależało bowiem od dwóch niewiadomych – kursu wymiany waluty i momentu jego ustalenia. Kurs wymiany waluty ma bowiem określać tabela kursowa banku, będąca aktem wewnętrznym, jednostronnym przedsiębiorcy, nieweryfikowalnym jeżeli chodzi o zasady ustalania wysokości kursu CHF. Brak jest nadto możliwości wskazania w sposób pewny momentu ustalenia tego kursu skoro jak wynika z § 3 ust. 3 umowy uruchomienie kredytu miało nastąpić po spełnieniu warunków wymienionych w tym przepisie.

Zgodnie więc z tymi postanowieniami łączącej strony umowy ustalenie salda zadłużenia konsumentów miało nastąpić według kursu kupna CHF obowiązującego w Banku w dniu uruchomienia kredytu. W oparciu o takie zapisy umowy nie sposób jest uznać, że całkowity koszt zaciąganego przez powodów jako konsumentów zobowiązania został określony w sposób jednoznaczny.

Także zapis § 5 ust. 5 umowy stanowiący, że „kwota wpłaty raty w złotych przeliczana jest na CHF według kursu sprzedaży obowiązującego w Banku w dniu wpływu środków do Banku” jest postanowieniem, które narusza wymóg przejrzystości materialnej umowy. W tym przypadku nie sposób jest określić wysokości świadczeń powodów, gdyż zostały one uzależnione od pozostających poza umową tabel kursowych ustalanych przez kredytodawcę w oparciu o niewyjaśnione kryteria.

To te właśnie zapisy nie określają w sposób prosty i zrozumiały głównych świadczeń stron umowy.

Reasumując stwierdzić należy, że analiza powyższych zapisów umowy nie pozwala przyjąć, iż zostały one wyrażone prostym i zrozumiałym językiem jak wymaga tego art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG lub, że zgodnie z art. 385¹ § 1 kc zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Nie sposób jest przyjąć, aby w oparciu o nie przeciętny konsument mógł ustalić lub zweryfikować wysokość swojego zobowiązania, w tym obciążającej go raty spłaty kredytu czyli aby miał pełną świadomość i pełne rozeznanie co do wysokości obciążających go świadczeń. Tym samym zakwestionowane klauzule mogły podlegać kontroli w ramach systemu ochrony konsumentów przed stosowaniem nieuczciwych warunków umowy przez przedsiębiorców.

Niejednoznaczność postanowień dotyczących klauzul indeksacyjnych pozwalała badać czy postanowienia te nie były abuzywne. Należało zatem ustalić czy wskazane postanowienia umowne, kształtowały prawa i obowiązki kredytobiorców w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszały ich interesy.

Dobre obyczaje to reguły postępowania niesprzeczne z etyką i moralnością. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są: niedoinformowanie drugiej strony umowy, spowodowanie jej dezorientacji, wywołanie u klienta błędnego przekonania, wykorzystanie niewiedzy klienta lub jego naiwności, ukształtowanie stosunku prawnego niezgodnie z zasadą równorzędności stron. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są działania potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające od przyjętych standardów postępowania.

Rażące naruszenie interesów konsumenta ma miejsce wówczas, gdy umowa przewiduje nieusprawiedliwione dysproporcje, na niekorzyść konsumenta, w rozłożeniu umownych praw i obowiązków. Chodzi o zawarcie w umowie postanowień, które szczególnie mocno godzą w interesy majątkowe konsumenta.

W ocenie Sądu wprowadzenie do umowy klauzul zawartych w § 2 ust. 1, § 3 ust. 2 i § 5 ust. 5 umowy jest działaniem wbrew dobrym obyczajom. Na podstawie powyższych postanowień kredytodawca przyznał bowiem sobie prawo do przeliczenia zobowiązania powodów po kursie określonym w tabeli kursowej i do jednostronnego regulowania wysokości rat kredytu waloryzowanego walutą CHF poprzez wyznaczenie w tabelach kursowych kursu sprzedaży CHF oraz wartości spreadu walutowego. Przedmiotowe postanowienia dawały kredytodawcy uprawnienie do określenia wysokości kursu sprzedaży i kupna CHF bez jakichkolwiek wytycznych, ram czy ograniczeń. Pozwany miał więc dowolność w kształtowaniu wysokości zobowiązania powodów, których kredyt indeksowany był kursem CHF. Postanowienia dotyczące waloryzacji są niedozwolone również z uwagi na to, że ustalają inną wysokość kursu przyjętego dla przeliczeń kwoty udzielonego kredytu ze złotych na franka szwajcarskiego i inną wysokość kursu przyjętego dla przeliczeń przy ustalaniu wysokości wymaganej spłaty z franka szwajcarskiego na złotówki.

Takie ukształtowanie klauzuli waloryzacyjnej, zgodnie z którym bank może w sposób dowolny i niepoddający się weryfikacji ustalać kursy waluty, stanowiące narzędzie indeksacji, a tym samym wpływać na wysokość własnych korzyści i generować dodatkowe i nieprzewidziane umową koszty dla kredytobiorcy, rażąco narusza zasadę równowagi kontraktowej na niekorzyść konsumenta i dobre obyczaje (patrz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 21 października 2011 r., VI ACa 420/11).

Klauzulą abuzywną jest postanowienie umowne zezwalające stronie (bankowi) na dowolne kształtowanie wysokości świadczenia drugiej strony. Takie postanowienie nie przestaje być niedozwolone tylko dlatego, że zostało wykorzystane ze stosunkowo niewielkim pokrzywdzeniem kontrahenta. Niedozwolony charakter klauzuli i konieczność jej wyeliminowania z umowy wynika bowiem z nieakceptowalnego oddania jednej ze stron uprawnienia do określenia wysokości świadczenia drugiej strony, niezależnie od tego czy strona zastrzegająca korzystne dla siebie świadczenie wykorzystwała swą uprzywilejowaną pozycję tylko w umiarkowanym stopniu. W świetle bowiem art. 385¹ kc kontroli podlega treść umowy, a nie sposób jej wykonania czy też sposób ewentualnego wykorzystania badanego postanowienia umownego przez przedsiębiorcę, na którego korzyść postanowienie to zostało zastrzeżone. Postanowienie umowne skutkujące rażąco dysproporcją uprawnień i obowiązków kontraktowych na niekorzyść konsumenta jest abuzywne od chwili zawarcia umowy, bez względu na to czy i jak przedsiębiorca skorzysta z przewidzianych w nim uprawnień. Ocena zgodności postanowień umowy z dobrymi obyczajami dokonywana jest na dzień zawarcia umowy. Oznacza to, że kontroli podlega samo uprawnienie do stosowania danej klauzuli a nie sposób jego wykorzystania. Z tej przyczyny wysokość kursów CHF, jakie bank przyjmował do przeliczenia salda kredytu do wypłaty i ustalenia wysokości rat kredytu, nie miała znaczenia dla oceny abuzywnego charakteru postanowień umowy.

Zapisy zawarte w § 2 ust. 1, § 3 ust. 2 i § 5 ust. 5 umowy, w ocenie Sądu, nie tylko kształtują prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami ale też rażąco naruszają ich interesy. W ocenie Sądu powódowie po analizie wskazanych postanowień umowy nie mogli uzyskać wiedzy o wysokości ich zobowiązania w walucie CHF, która to wysokość miała się przekładać na wysokość rat kredytu, jakie zobowiązani byli spłacać. Ponadto zapisy umowy dają kredytodawcy prawo do pobierania tzw. spreadu walutowego pomimo braku ku temu ekonomicznego uzasadnienia, a nadto spread ten, rzutujący na wysokość zobowiązania powodów, jest ustalany przez kredytodawcę w sposób jednostronny, a zatem dowolny.

W przypadku kredytów udzielanych, wypłacanych i spłacanych w walucie polskiej, a jedynie waloryzowanych kursem waluty obcej nie dochodzi do żadnych realnych transakcji walutowych związanych bezpośrednio z udzieleniem kredytów, a jedynie do obliczeń matematycznych, których celem jest określenie wartości kredytów udzielonych w PLN oraz wartości poszczególnych rat spłaty według miernika wartości, jakim jest kurs waluty obcej. Kredytodawca nie ponosi zatem żadnych kosztów zakupu waluty w celu wypłaty konkretnego kredytu udzielanego w złotych, ani kosztów jej sprzedaży na rzecz kredytobiorcy i nie powinien oczekiwać ich zwrotu oraz dodatkowego wynagrodzenia (zysku) z tytułu takich czynności. W tym przypadku koszty i wynagrodzenie kredytodawcy powinny zawierać się w ramach odsetek i ujętej w nich marży. Celem indeksacji powinno być zachowanie na przestrzeni ustalonego, długiego okresu na jaki udzielane są kredyty, jednolitej wartości wzajemnych świadczeń stron. Stwierdzić tym samym należy, że wynikający z umowy obowiązek powodów ponoszenia kosztów spreadu walutowego stanowi nieuczciwą praktykę banku, mającą zagwarantować mu dodatkowe oprócz charakterystycznego dla umowy kredytu oprocentowania, wynagrodzenie.

Jednocześnie sposób, w jaki kredytodawca zastrzegł sobie ten dodatkowy zysk mijał się z zasadą transparentności i przejrzystości umowy. W postanowieniach umownych nie zostały bowiem sprecyzowane w jakikolwiek sposób kryteria ustalania przez kredytodawcę kursu kupna i kursu sprzedaży CHF. Dla oceny abuzywności postanowienia, będącego źródłem spreadu walutowego, istotne jest zaś to, czy przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o istnieniu różnicy, ogólnie obserwowanej na rynku papierów wartościowych, między kursem sprzedaży a kursem kupna waluty obcej, ale również oszacować potencjalnie istotne konsekwencje ekonomiczne, jakie niesło dla niego zastosowanie kursu sprzedaży przy obliczaniu rat kredytu, którymi zostanie ostatecznie obciążony. Dla przeciętnego bowiem konsumenta, a więc konsumenta dobrze poinformowanego oraz dostatecznie uważnego i ostrożnego istotna jest nie tylko świadomość zastosowania różnych kursów walut przy wypłacie i spłacie kredytu oraz ich zmienności, ale także orientacja co do skali wynikającego stąd, dodatkowego obciążenia finansowego.

Z treści umowy wynika, że bank udzielając kredytu w złotówkach ryzykował stratę jedynie kwoty, która została wypłacona powodom, co mogło nastąpić w przypadku znacznego spadku wartości waluty wskazanej jako waluta indeksacji. Natomiast w przypadku powodów wysokość ich zobowiązania mogła osiągnąć niczym nieograniczoną

wysokość już na początkowym etapie (wraz ze spadkiem wartości waluty krajowej w stosunku do waluty indeksacji). Do tego mogło dojść również w czasie wykonywania zobowiązania po kilku lub kilkunastu latach. Ponadto umowa nie przewidywała instrumentów, które pozwoliłyby powodom na zmianę sposobu wykonywania umowy po wystąpieniu niekorzystnego dla nich wzrostu kursu walut.

Z tych też względów wskazane powyżej uregulowania umowy należy uznać za niedozwolone, gdyż mogły doprowadzić i ostatecznie doprowadziły, gdy porównamy wysokość udzielonego kredytu, wysokość spłaconego kredytu i wysokość zadłużenia, do ukształtowania stosunku zobowiązaniowego niezgodnie z zasadą równorzędności stron, czyli do nierównomiernego rozłożenia praw i obowiązków między stronami. Ponadto naruszyły one dobre obyczaje, ponieważ doszło do wykorzystania przewagi kontraktowej banku, który dokonując wcześniej fachowej oceny ryzyka kursowego zabezpieczył swoje interesy, a nie interesy powodów, których informowano jedynie o stabilności franka szwajcarskiego.

Za abuzywne należało również uznać postanowienie z § 5 ust. 3 umowy przewidujące ustalenie przez bank rat kapitałowo – odsetkowych po przeliczeniu kwoty wypłaconego kredytu na CHF a więc dopiero po zawarciu umowy kredytu. Sprzeczne z dobrymi obyczajami jest bowiem takie ukształtowanie postanowień umowy, które pozwala przedsiębiorcy wskazywać konsumentowi wysokość jego świadczenia w piśmie przesyłanym już po zawarciu umowy.

Z tych też względów wskazane powyżej uregulowania umowy należy uznać za niedozwolone, gdyż doprowadziły, do ukształtowania stosunku zobowiązaniowego niezgodnie z zasadą równorzędności stron, czyli do nierównomiernego rozłożenia praw i obowiązków między stronami.

W tym miejscu należy wskazać, że bank nie wykonał także swoich obowiązków w zakresie poinformowania powodów o ryzyku kursowym. Tymczasem wprowadzenie do umowy kredytowej zawieranej na wiele lat mechanizmu działania ryzyka kursowego, wymagało szczególnej staranności banku w zakresie wyraźnego wskazania zagrożeń wiążących się z oferowanym kredytem, tak by powodowie mieli pełną wiedzę co do konsekwencji ekonomicznych zawieranej umowy. Przedkontraktowy obowiązek informacyjny w zakresie ryzyka kursowego powinien zatem zostać wykonany w sposób jednoznacznie i zrozumiale unaoczniający powodom, że zaciągnięcie takiego kredytu jest bardzo ryzykowne a efektem może być obowiązek zwrotu kwoty wielokrotnie wyższej od pożyczonej, mimo dokonywania regularnych spłat. Z poczynionych w sprawie ustaleń nie wynikało, by taki obowiązek informacyjny został przez bank wykonany w sposób ponadstandardowy, dający powodom pełne rozeznanie w tym zakresie. Ponadto, rzeczywistość pokazała, że określenie nawet w przybliżeniu skali ryzyka walutowego związanego z tego rodzaju kredytami okazało się całkowicie nietrafione.

Dysproporcja praw i obowiązków stron na niekorzyść powodów jako słabszej strony stosunku zobowiązaniowego jest nieusprawiedliwiona a brak równowagi kontraktowej występuje w stopniu, który rażąco narusza interes majątkowy konsumentów.

To, że powodowie dokonali wyboru kredytu indeksowanego do waluty CHF, nie oznacza bowiem, że wyrazili zgodę na regulowanie w ramach umowy kredytu swoich praw i obowiązków w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami czy też, że wyrazili zgodę na rażące naruszenie ich interesów.

Wobec niejednoznacznych postanowień umowy określających główne świadczenia stron nie sposób jest również przyjąć, że powodowie zawarli umowę kredytu pozostając w pełni świadomi co do wynikających z niej obciążeń a tym samym, że byli w pełni rozeznani co do ryzyka jakie na siebie przyjmują. Udzielenia powodom przed zawarciem umowy wyczerpujących informacji w zakresie ryzyka kursowego nie udowodnił również pozwany, do czego zgodnie z zasadą rozkładu ciężaru dowodowego określoną w art. 6 kc był obowiązany. Brak jest też dowodu na to, by powodowie zostali pouczeni o zasadach konstruowania przez bank tabel kursowych stanowiących podstawę określenia kursu waluty na potrzeby ustalenia wysokości ich zobowiązania i wysokości rat kredytu oraz aby zostali poinformowani o tym jakie będą konsekwencje wysokiego (tj. wykraczającego poza normalne, typowe wahania) wzrostu wartości waluty do jakiej

kredyt jest indeksowany, którego to wzrostu, z uwagi na długi okres na jaki został zaciągnięty kredyt, nie można przecież było wykluczyć.

Powyższe prowadzi do wniosku, że brak jest podstaw aby przyjąć, iż w chwili zawierania umowy kredytowej powodowie mogli mieć pełne rozeznanie co do tego jak duże jest ryzyko zmiany kursu waluty na przyszłość na przestrzeni wielu lat obowiązywania umowy kredytowej i jakie to będzie miało dla nich skutki ekonomiczne.

Przechodząc do oceny skutków uznania postanowień zawartych w umowie za niedozwolone postanowienia umowne, należy mieć na uwadze, że co do zasady uznanie postanowień umowy za niedozwolone nie powinno powodować upadku całej umowy, gdyż jak stanowi art. 385¹ § 2 kc jeżeli postanowienia umowy nie wiążą konsumenta zgodnie z § 1 tego artykułu, strony są umową związane w pozostałym zakresie.

Utrzymanie w mocy umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej nie będzie możliwe zwłaszcza wówczas gdy uznanie zawartych w niej postanowień za klauzule abuzywne doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnicy kursów walutowych, ale również pośrednio do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją przedmiotowego kredytu do waluty. Skoro zaś klauzule dotyczące ryzyka wymiany określają główny przedmiot umowy kredytu, to obiektywna możliwość utrzymania obowiązywania przedmiotowej umowy wydaje się w tych okolicznościach niepewna.

W ocenie Sądu utrzymanie w mocy łączącej strony umowy kredytu indeksowanego do waluty CHF bez uznanych za niedozwolone postanowień regulujących mechanizm indeksacji jest niemożliwe, gdyż prowadziłoby do zmiany charakteru prawnego tego stosunku obligacyjnego. Wyeliminowane zostałyby bowiem pośrednio z tej umowy ryzyko kursowe związane z indeksacją przedmiotu kredytu do waluty obcej to jest CHF, determinujące zastosowanie w dalszym ciągu obowiązującego postanowienia o oprocentowaniu kredytu określanego według stopy międzybankowej tej waluty tj. LIBOR. Pozostawienie umowy w kształcie okrojonym poprzez wyeliminowanie z niej klauzul indeksacyjnych określających przecież główne świadczenia stron umowy, zdaniem Sądu, stanowiłoby naruszenie art. 353¹ kc wyrażającego zasadę swobody umów. Byłoby sprzeczne z istotą, naturą stosunku zobowiązaniowego, który strony chciały wykreować. Bez takich bowiem postanowień nie może dojść do ważnego zawarcia umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej. O zaniknięciu ryzyka kursowego można mówić w sytuacji, w której skutkiem eliminacji niedozwolonych klauzul kształtujących mechanizm indeksacji jest przekształcenie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej w zwykły (tzn. nieindeksowany) kredyt złotowy, oprocentowany według stawki powiązanej ze stawką LIBOR. Zarazem należy uznać, że wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umów kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu. Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością).

Wyeliminowanie z umowy zapisów regulujących mechanizm indeksacji nie pozwala na utrzymanie w mocy tak ukształtowanego stosunku prawnego jako sprzecznego z naturą (charakterem prawnym) zobowiązania, które strony chciały wykreować. Umowę w tak okrojonym kształcie uznać należy za nieważną. Nie można bowiem zastąpić zawartych w niej niedozwolonych postanowień przepisami o charakterze dyspozytywnym.

Mając na uwadze powyższe Sąd ustalił, że umowa kredytu hipotecznego nominowanego do CHF nr (...) standardowe oprocentowanie zawarta w dniu 17 kwietnia 2008 r. pomiędzy E. S. i R. S. a (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą we W. jest nieważna.

Powodowie poza żądaniem stwierdzenia nieważności umowy kredytu zgłosili także jako żądanie główne żądanie zasądzenia od pozwanego na łącznie na ich rzecz kwoty 320.295,83 zł, jaką powodowie wpłacili na poczet spłaty kredytu od zawarcia umowy do dnia 2 września 2022 r.

Zgodnie z art. 405 kc kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Przepis ten stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego, to jest takiego, w którym ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia (art. 410 § 1 i 2 kc).

Skutkiem stwierdzenia nieważności umowy kredytu w całości jest uznanie, że spełnione przez obie strony tej umowy świadczenia nie miały oparcia w łączącej je umowie.

W odpowiedzi na pozew pozwany z ostrożności procesowej i na wypadek unieważnienia przez sąd umowy kredytu podnosił zarzut potrącenia wierzytelności powodów o zapłatę dochodzonej pozwem kwoty z wzajemną wierzytelnością pozwanego o zwrot kwoty udzielonego powodowi kredytu to jest kwoty 231.186,22 zł oraz wierzytelnością pozwanego z tytułu wynagrodzenia za korzystanie z kapitału to jest kwoty 88.440,64 zł. Ten sam zarzut podniósł wobec powodów na rozprawie w dniu 3 marca 2023 r. Oświadczenie o potrąceniu było złożone warunkowo (na wypadek unieważnienia umowy), co powodowało jego nieskuteczność. Warunkowy charakter oświadczenia o potrąceniu wynikał z faktu, że pozwany twierdził, że umowa zawarta przez niego z powodami była ważna. Tymczasem przyjmuje się, że niedopuszczalne jest zastrzeżenie warunku w przypadku składania jednostronnych oświadczeń woli o charakterze prawnokształtującym. Zastrzeżenie warunku w przypadku takiej czynności, powoduje jej nieważność z uwagi na sprzeczność z prawem, co wynika z treści art. 89 kc, który umożliwia zastrzeżenie warunku tylko w przypadku czynności prawnych, których właściwość na to pozwala. Oświadczenie o potrąceniu ma zaś charakter jednostronnej czynności prawnej, której charakter nie pozwala na dokonywanie jej warunkowo.

Mając na uwadze powyższe Sąd w związku z uznaniem za nieważną umowy kredytu hipotecznego nominowanego do CHF nr (...) standardowe oprocentowanie zawartej w dniu 17 kwietnia 2008 r. pomiędzy E. S. i R. S. a (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą we W. zasądził od pozwanego łącznie na rzecz powodów kwotę 320.295,83 zł.

Zwrot świadczenia nienależnego powinien nastąpić po wezwaniu dłużnika, gdyż zgodnie z art. 455 kc jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. Powodowie wezwali pozwanego do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w kwocie 320.295,83 zł pobranych na podstawie umowy kredytu pismem z dnia 26 września 2022 r. w terminie 14 dni od dnia jego doręczenia. Pismo to pozwany otrzymał w dniu 3 października 2022 r. Roszczenie powodów stało się więc wymagalne w dniu 17 października 2022 r. i stąd odsetki ustawowe za opóźnienie od zasądzonej na rzecz powodów kwoty Sąd zasądził od dnia 18 października 2022 r. do dnia zapłaty.

Jeśli chodzi o zgłoszony przez pozwanego zarzut zatrzymania, to należy stwierdzić, że można go stosować jedynie przy umowach wzajemnych, a umowy kredytu, które są z pewnością umowami dwustronnie zobowiązującymi i odpłatnymi, nie są umowami wzajemnymi, gdyż nie spełniają kryteriów z art. 487 § 2 kc. Cechą wyróżniającą umowy wzajemnej jest rola, jaka została jej wyznaczona we wzajemnych relacjach. Istota tych umów polega na tworzeniu podstaw do wymiany dóbr i usług. Nie każda jednak umowa dwustronnie zobowiązująca jest umową wzajemną.

Ponieważ roszczenie ewentualne zgłoszone zostało na wypadek nie uwzględnienia przez Sąd żądania głównego a Sąd żądanie to uwzględnił, zbędnym było zajmowanie się nim.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc kierując się zasadą odpowiedzialności za wynik procesu i zasądził od pozwanego łącznie na rzecz powodów kwotę 11.817,00 zł, na którą to kwotę złożyły się opłata od pozwu w kwocie 1.000,00 zł, wynagrodzenie pełnomocnika powodów w kwocie 10.800,00 zł ustalone stosownie do treści § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.) i opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17,00 zł.